

לעילוי נשמת

מרת אלישבע ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

גינה על גבי בית הבד שנפחת גגו

בית הבד היה חקוק בסלע, ועל גביו היתה גינה, ונפחת גג בית הבד, שהוא מקום זריעת הגינה, בעל בית הבד חייב לבנות את התקרה, וכל זמן שאינו בונה אותה, כך הדין:

אם נפחת רוב מקום הגינה, מאחר שאי אפשר לזרוע בגינה שנפלה רוב קרקעה, **העליון יורד וזורע בקרקע בית הבד**.

וכשלא נפחת רוב מקום הגינה, אבל **נפחת בה ארבעה טפחים** [או יותר עד רובה], **לדעת רב, העליון יזרע למעלה, אלא שכנגד כל המקום שנחסר לו בגינה, מחמת מה שנפחת בה, הוא מקבל מקום בקרקע בית הבד. ולדעת שמואל, אין לו לזרוע בשתי מקומות, ומאחר שאינו יכול לזרוע למעלה בכל המקום שהיתה גנתו, ויש לו לקבל מקום למטה, הרי זה יורד וזורע למטה, כנגד כל מקום הגינה.**

רש"י פירש, שהדינים הללו אמורים בבית הבד של אחד, וגינה של אחר, כי התחתון מחויב לבנות את התקרה של הסלע.

והתוס' התקשו בזה, כי יתכן שאין החיוב מוטל על התחתון, אלא כשהכל שלו, והוא משכיר את הגינה לעליון.

הכותל והאילן שנפלו לרשות הרבים

הכותל והאילן שנפלו לרשות הרבים והזיקו, פטור מלשלם [כי אנוס הוא].

ראו ב"ד שנוטה לנפול ונתנו לו זמן לקוץ ולסתור [=שלושים יום], נפלו בתוך הזמן, פטור, לאחר הזמן, חייב.

נפל כותלו לגינת חבירו

ואמר לו בעל הגינה לפנותו

בעל הכותל חייב לפנות את הכותל, ואינו רשאי להניחו בגינה, ולומר לבעל הגינה לפנותו, אפילו כשרוצה להניח את השברים בידו, ויהיה לו רווח מהם.

ואם בעל הגינה מתרצה לבעל הכותל, [כלומר שבעל הגינה יזכה בשברים, והוא יפנה אותם]:

כל זמן שלא פינה אותם – בעל הכותל רשאי לחזור בו, ולפנות את הכותל וליטול את השברים, [ולא זכה בהם בעל הגינה בקניין חצר, משעה שאמר לו בעל הכותל לזכות בהם, כי בעל הכותל לא התכוון לוותר לו על הכותל, אלא לדחותו בלבד].

ולאחר שפינה אותם – זכה בהם, ובעל הכותל אינו יכול לחזור בו, ולשלם את שכר הפינוי, וליטול את השברים.

השוכר פועל ללקט תבן וקש ולאחר

מכן אמר לו טול מה שלקטת בשכרך

אף על פי שלרוב הדברים שווה כסף ככסף, והחייב סכום כסף, רשאי לשלם סובין בשוויון, השוכר את הפועל, חייב לשלם לו כפי מה שהתנה עמו תחילה, שנאמר בדיני תשלום השכר, "שכרו", כלומר כפי שהתנה לתת לו כששכרו. ולכן, **אם מתחילה התנה לשלם לו כסף, אינו יכול לתת לו תבן וקש בשווי הכסף שהתנה, [אלא אם כן הפועל מתרצה לקבלם].**

ואין חילוק בזה, בין שכרו ללקט בשלו, בין שכרו ללקט בשל חבירו, בין שכרו ללקט בהפקר, כי בכל האופנים בעל הבית מתחייב לשלם לפועל, כדיני תשלומי פועל, שהם כסף בלבד.

- **כששכרו ללקט בשלו, הדבר פשוט, שמחויב לשלם לו כדין פועל שלו.**

- **וכששכרו ללקט בשל חבירו**, גם כן, אם אמר לו שכרך עלי, הדין שחייב לשלם לו כדין פועל שלו, [כמבואר בתחילת פרק השוכר את האומנין], ואפילו אם היה רשאי לשלם לו דברים אחרים, מכל מקום אינו רשאי לשלם לו את מה שלקט, כי אינם שלו אלא של חבירו.

- **וכששכרו ללקט בהפקר**, מחויב לשלם לו כדין פועל שלו, כי לדברי הכל, השוכר פועל ללקט לו דברי הפקר, השוכר זוכה בהם בהגבהת הפועל.

וכל זה כשהשוכר חייב לשלם לפועל כדין פועל שלו, אבל אם השוכר לא זכה במלאכת הפועל, אינו חייב לשלם לו כדין פועל, אלא כבעל חוב, [על שעשה שליחותו], ולכן רשאי לומר לו שיטול מה שעשה בשכרו, אף על פי שהתנה עמו תחילה לשלם לו כסף.

- והדין הזה יתכן כששכרו למלאכת הבטה בהפקר, כגון לשמור על קש ותבן של הפקר, או להשליכם ממוקום למקום, באופן שאינו מגביה או מושך, וכדעת האומרים הבטה בהפקר אינה קונה, שבזה השוכר לא זכה במלאכת הפועל, ולכן מותר לשלם לו, על ידי שיטול את התבן והקש שעשה בהם את מלאכתו.

הבטה בהפקר

י"א שהבטה בהפקר קונה [לדברי רב נחמן כן דעת הברייתא, האומרת, שאפשר לתת לפועל מה שעשה בשכרו, ולדברי רבה, כן דעת רבי יוסי, וללשון אחד של רבא כן דעת רבי יוסי וחכמים].

רש"י פירש, שהכוונה לעושה מלאכת הבטה בהפקר, כגון שומר עליו, הטעם שהבטה קונה, הואיל ודבר טורח הוא, ודעתו לכך שישמר, הרי זה קונה.

אולם התוס' (בדף ב') כתבו, שהבטה בלא מעשה בדבר ההפקר אינה קונה, ורק כשעושה בו מעשה קטן היא קונה.

שומר ספיחי שביעית

אף בשביעית היו מביאים עומר ושתי הלחם מתבואה חדשה, ומאחר שהיו השדות הפקר, היו מעמידים שומרים, שיאמרו לכל, לא לקחת את השעורים העומדים לעומר, ואת החטים העומדים לשתי הלחם. לדברי חכמים היו השומרים נוטלים שכרם מתרומת הלשכה, ולדברי רבי יוסי היו השומרים עושים מלאכתם בהתנדבות. ונחלקו האמוראים בטעמיהם של חכמים ורבי יוסי:

לדעת רבה – חכמים אומרים שהשומר ומביט בהפקר זוכה בו, ולכן אם לא יקבלו השומרים שכר, יקנו את התבואה, ולא תהא כשרה לעומר ושתי הלחם הבאים משל ציבור, ולא משל יחידים, ורק אם יקבלו שכר ויהיו שלוחי הציבור, יזכו בתבואה לציבור, ותהא כשרה לקרבנות הציבור, ורבי יוסי אומר שהשומר ומביט בהפקר אינו זוכה בו, ולכשיבואו שלוחי בי"ד לקצור יזכו בו לציבור.

ללשון ראשון דעת רבא – לדברי הכל, השומר ומביט בהפקר זוכה בו, ולא נחלקו רבי יוסי וחכמים, אלא אם כשימסור לציבור את התבואה שזכה בה, ימסור בלב שלם, אף בלא לקבל תמורה, או שלא ימסור בלב שלם, והרי זה כקרבן יחיד, שאינו כשר לקרבן ציבור.

וללשון שני דעת רבא – לדברי הכל, השומר ומביט בהפקר אינו זוכה בו, ואם כן, כשישמרו על התבואה בלא תשלום, ואחר כך יקצרוה שלוחי בי"ד עבור קרבנות ציבור, אין כאן בית מיחוש, ומחלוקת רבי יוסי וחכמים הוא, האם יפרשו הכל מליטול את התבואה, כשיאמרו להם המתנדבים, שהתבואה עומדת לקרבנות ציבור, או שיבואו בעלי זרועות ויטלו את התבואה, ולא ימנעו, אלא אם ידעו שאלו שומרים ששכרו בי"ד לכך.

הוצאת זבלים לרשות הרבים

לדעת התנא של המשנה, אסור לאדם להניח זבלים ברשות הרבים, כשהוא מוציאם מהרפת לשדה ולגינה, אלא **מיד כשמוציא מהרפת ומניח בחוץ, יבוא אחר ויטלם להוליך לשדה ולגינה**, ואם בשעה זו שהיו מונחים ברשות הרבים ניזוק בהם אחד, המוציא חייב לשלם.

ולדעת רבי יהודה, בשעה שהכל מוציאים זבליהם לרשות הרבים, **מותר לכל אחד להניחם שם 30 יום**, כדי שישופו ברגלי אדם ובהמה, שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ, ואם בשעה שהיו מונחים ברשות הרבים ניזוק בהם אחד, המוציא פטור מלשלם לו את נזקו.

הנחת צרכי בנייה ברשות הרבים

לדעת התנא של המשנה, הבונה בית, ומביא חומרי בניה דרך רשות הרבים, **אסור לו להשהותם ברשות הרבים**, אלא יביא סמוך לבניה, ומיד יבנו בהם. ואם בתוך כך ניזוק בהם אחד, המביא חייב בנזקו. וכשהיו כמה פועלים שהעבירו את הדבר שהזיק מיד ליד, אם הזיק מתוך ידו של אחד מהם, הוא חייב לשלם את הנזק, כי הנזק בא מכוחו, והרי זה כמזיק בידים, [בין ניזוקו בו אחרים, בין הוא עצמו ניזוק]. אבל אם הזיק אחר שהניחו אותו, אם הם שותפים, שקבלו עליהם לעשות את המלאכה, ואחריות המלאכה על כולם, כולם משלמים את הנזק, ואם הם שכירים, ואינם אחראים זה על זה, האחרון שהניח את הדבר שהזיק חייב לשלם, והאחרים פטורים.

ולדעת רבן שמעון בן גמליאל: **מותר לכל אחד לתקן מלאכתו ברשות הרבים אפילו 30 יום קודם לבנייה**, ואם בתוך הזמן הזה ניזוק בהם אחד, המביא פטור מלשלם לו את נזקו.

שתי גינות זו על גב זו והירק בינתיים

שתי גינות סמוכות זו לזו, האחת גבוהה מחברתה, וירק גדל בזקיפת הגובה שביניהם.

לדעת רבי מאיר, מאחר שכל הירק יונק מקרקע העליון, **כל הירק שייך לעליון**, אפילו מה שנמצא באווירו של התחתון.

ולדעת רבי שמעון [שהלכה כמותו], אין לעליון אלא **עד מקום שידו מגיעה בלא טורח**, אבל על כל הירק שלמטה מזה, הוא מוחל לתחתון.

ולדעת רבי יהודה, רק עיקרו של הירק שייך לעליון, כי נמצא בתוך קרקעו, אבל מה שיוצא לאוויר התחתון, שייך לתחתון אפילו אם העליון מגיע אליו.

דין קונה אילן בתוך שדה חבירו

הקונה אילן בתוך שדה חבירו, לא קנה את הקרקע, אלא שיש לו רשות להניח את האילן בקרקע עד שייבש, וכל אותו הזמן, שבח האילן בפירות וענפים שלו, אולם **כשעלה מתוך הגזע אילן נוסף**:

לדעת רבי מאיר – האילן הנוסף שייך לבעל הקרקע, כי יונק מהקרקע, ואינו בכלל שבח האילן הראשון, שאין דעתם בקניין האילן, אלא לשבח פירותיו וענפיו.

ולדעת רבי יהודה – האילן הנוסף שייך לבעל האילן, כי גם על השבח הזה היה דעתם בשעת הקניין.

ניתן לקרוא את האותיות המודגשות בלבד כסיכום קצר של הדף

[לתרומות ולהנצחות](#)

[לרכישת ספרי בקיצור באתר אמזון](#)

[להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים מידי יום](#)

[להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים מידי יום](#)

כל הזכויות שמורות © מותר להפיץ שלא למטרה מסחרית